

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

МЕДВІДЬ АННА ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 349.3:364.044.26-058.5-053.2(477)

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ БЕЗДОМНИХ ОСІБ
І БЕЗПРИТУЛЬНИХ ДІТЕЙ

Спеціальність 12.00.05 – трудове право;
право соціального забезпечення

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі трудового права та права соціального забезпечення Національного університету «Одеська юридична академія» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України,
заслужений діяч науки і техніки України
ЧАНИШЕВА Галія Інсафівна,
Національний університет
«Одеська юридична академія»,
декан соціально-правового факультету

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
МЕЛЬНИК Костянтин Юрійович,
Харківський національний університет
внутрішніх справ,
начальник кафедри трудового
та господарського права;

кандидат юридичних наук, доцент
ПОТОПАХІНА Ольга Миколаївна,
Одеський національний університет
імені І.І. Мечникова,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

Захист відбудеться «__» _____ 2015 р. о ____ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.086.03 Національного університету «Одеська юридична академія» (65009, м. Одеса, Фонтанська дорога, 23).

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: м. Одеса, вул. Піонерська, 2.

Автореферат розісланий «__» _____ 2015 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Г. І. Чанишева

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Право на соціальний захист – одне з найважливіших, основоположних прав людини, що пояснює його закріплення в Конституції України. Це право являє собою можливість для особи, яка опинилася у складних життєвих обставинах, отримувати соціальну підтримку з боку держави.

Бездомні особи і безпритульні діти – це особи, які знаходяться у чи не найбільш скрутному становищі. Наявність дому для кожної людини – невід’ємний атрибут нормального існування, відповідно, ті особи, які лишилися житла, не можуть повноцінно реалізовувати свої права, до того ж, вулиця негативно впливає на всі сторони їх життя: на здоров’я, на можливість реалізувати себе, здобувати засоби для існування, встановлювати соціальні зв’язки тощо. У зв’язку з цим бездомні особи та безпритульні діти потребують особливого соціального захисту з метою повернення їх до життя в суспільстві як повноправних його членів.

Проблема захисту бездомних осіб і безпритульних дітей є актуальною на міжнародному і національному рівнях. Перед міжнародною спільнотою ставиться завдання забезпечити гідне життя для всіх без винятку, включаючи бездомних осіб і безпритульних дітей. Як відзначається в узагальнюючій доповіді Генерального секретаря ООН Пан Гі Муна на шістдесят дев’ятій сесії Генеральної Асамблеї ООН «Дорога до гідного життя до 2030 року: викорінювання нужденності, перетворення умов життя всіх людей і захист планети», ми повинні зробити перші найбільш рішучі кроки у напрямку побудови сталого і гідного майбутнього для всіх. Ми повинні перетворити економіку, навколишнє середовище та суспільство. Ми повинні повною мірою усвідомити взаємозв’язок таких найважливіших елементів, як гідність, люди, процвітання, наша планета, справедливість і партнерство.

Постановою Кабінету Міністрів України від 13 березня 2013 року затверджено Основні напрями запобігання бездомності до 2017 року, якими передбачено низку заходів, спрямованих на удосконалення системи запобігання бездомності, підвищення якості надання соціальних послуг, забезпечення задоволення потреб бездомних осіб в екстремальних ситуаціях, формування толерантного ставлення до бездомних осіб, розширення переліку соціальних послуг тощо.

Прийняття Закону України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей» від 02.06.2005 р. стало визначним етапом у становленні законодавства в сфері соціального захисту цієї категорії населення. Законом передбачаються загальні засади соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей, забезпечується правове регулювання відносин у суспільстві, які спрямовані на реалізацію бездомними особами і безпритульними дітьми прав і свобод, передбачених Конституцією та законодавством України, створюються умови для діяльності громадських об’єднань та благодійних організацій, що працюють у сфері соціального захисту населення.

Водночас чинне законодавство України у сфері соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей потребує вдосконалення. Окремі норми Закону України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей» не узгоджуються з нормами інших законів України, зокрема, Закону України «Про соціальні послуги». Не бездоганним є понятійно-категоріальний апарат Закону, в якому відсутні визначення понять «безпритульність», «бездомна дитина» та ін., а визначення деяких термінів є нечіткими або неповними. Законом не закріплені вимоги до закладів соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей, що знижує ефективність надання ними соціальних послуг зазначеним особам.

Окремі теоретичні аспекти соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей досліджуються у роботах таких вітчизняних і зарубіжних вчених, як: О.І. Анатольєва, Н.Б. Болотіна, М.О. Буянова, Р.І. Іванова, М.Л. Захаров, С.М. Злупко, Л.О. Кожура, О.О. Колосова, О.Є. Мачульська, К.Ю. Мельника, О.В. Москаленко, О.М. Потопахіна, С.М. Прилиппо, Й.І. Радецький, С.М. Синчук, І.М. Сирота, Б.І. Сташків, А.Ю. Стопчак, Е.Г. Тучкова, Г.І. Чанишева, В.Ш. Шайхатдінов, Є.А. Школярєнко та ін.

Втім, у вітчизняній науці права соціального забезпечення до цього часу ще не було здійснено спеціального комплексного дослідження теоретичних та практичних проблем правового регулювання соціального захисту бездомних осіб та безпритульних дітей. Значне коло важливих питань, зокрема, щодо поняття, форм, видів соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей, системи реінтеграції зазначених осіб тощо, взагалі залишаються поза увагою науковців.

Таким чином, актуальність даного дослідження обумовлюється необхідністю розвитку теорії права соціального забезпечення щодо соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей та вдосконалення чинного законодавства України в цій сфері з урахуванням міжнародних стандартів і позитивного законодавчого досвіду зарубіжних країн.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Теоретичні та практичні питання теми дисертації досліджувалися у межах виконання плану науково-дослідної роботи кафедри трудового права та права соціального забезпечення «Теоретичні та практичні проблеми реалізації прав людини у сфері праці та соціального забезпечення» на 2011-2015 роки, що є складовою плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку української державності та права» на 2011-2015 роки (державний реєстраційний номер 0110U000671).

Мета і завдання дослідження. Мета дисертації полягає в комплексному спеціальному дослідженні теоретичних і практичних проблем правового забезпечення соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей в Україні, формулюванні пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства у цій сфері та практики його застосування.

Для досягнення зазначеної мети в дисертації вирішувалися наступні завдання:

визначити поняття «бездомна особа» та «безпритульна дитина» як об'єктів соціального захисту;

виокремити і охарактеризувати етапи розвитку законодавства України про соціальний захист бездомних осіб і безпритульних дітей;

визначити поняття та основні принципи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей;

розглянути галузеву природу суспільних відносин у сфері соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей та сфери їх правової регламентації;

виокремити та дослідити форми та види соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей;

охарактеризувати складові елементи системи реінтеграції бездомних осіб і безпритульних дітей;

сформулювати науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства України в сфері соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей.

Об'єктом дослідження є правовідносини із соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні проблеми правового регулювання соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей в Україні.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження є загальнонаукові та спеціальні методи пізнання, вибір яких обумовлений особливостями його мети і завдань, об'єкта і предмету. За допомогою діалектичного методу досліджено проблеми правового забезпечення соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей в їх розвитку і взаємозв'язку (підрозділи 1.2, 1.3, 2.1, 2.2). Застосування історико-правового методу дозволило проаналізувати становлення і розвиток інституту соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей та обґрунтувати необхідність подальшого наукового дослідження цієї проблеми (підрозділ 1.2). Діалектичний та історичний методи також використовувались при дослідженні понять «бездомна особа» та «безпритульна дитина», «соціальний захист бездомних осіб і безпритульних дітей», «бездомна особа похилого віку», «бездомна особа-інвалід», «реінтеграція бездомних осіб і безпритульних дітей», «соціальні послуги бездомним особам і безпритульним дітям» (підрозділи 1.1, 1.3, 2.2, 3.1, 3.2). Формально-логічний та системний методи було використано при визначенні поняття соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей, характеристиці форм та видів соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей, системи заходів із соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей за законодавством України, складових елементів системи реінтеграції бездомних осіб і безпритульних дітей (підрозділи 1.3, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 3.3).

Емпіричну основу дослідження складають матеріали практики діяльності органів Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування, комунальних установ «Обласний центр обліку бездомних громадян», «Одеський міський центр обліку бездомних громадян» за 2012-2015 роки.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є першим у вітчизняній науці права соціального забезпечення спеціальним комплексним дослідженням теоретичних та практичних проблем правового регулювання соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей.

У межах здійсненого дослідження одержано такі результати, які мають наукову новизну:

вперше:

досліджено бездомність і безпритульність як категорії права соціального забезпечення та запропоновано застосовувати категорію бездомності як до повнолітніх, так і неповнолітніх осіб;

сформульовано визначення поняття «дитяча безпритульність» як соціального становища дитини, що характеризується відсутністю у неї певного місця проживання, опіки над нею через втрату батьків або з інших причин (конфлікт у сім'ї, психологічні особливості дитини тощо);

обґрунтовано доцільність доповнення ст. 2 Закону України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей» такими термінами, як «дитяча бездомність», «бездомна дитина», «безпритульність»;

запропоновано визначати бездомну особу похилого віку як особу, яка досягла пенсійного віку або до досягнення якого їй залишилось не більше ніж півтори роки, та яка перебуває в соціальному становищі бездомності;

сформульовано визначення поняття бездомної особи-інваліда як особи зі стійким розладом функцій організму, що негативно впливає на її життєдіяльність та взаємини з навколишнім світом, яка перебуває у соціальному становищі бездомності;

виділено та охарактеризовано етапи становлення та розвитку законодавства про соціальний захист бездомних осіб і безпритульних дітей на території України: дорадянський, радянський та пострадянський (сучасний);

досліджено галузеву природу відносин із соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей. Встановлено, що зазначені відносини мають складну правову природу і належать до публічної та приватно-правової сфер регулювання. Водночас більша частина відносин у сфері соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей належить до предмету права соціального забезпечення і регулюється нормами даної галузі права;

визначено поняття соціального захисту бездомних осіб та безпритульних дітей як системи організаційних, економічних, фінансових та юридичних заходів і як правового інституту;

запропоновано доповнити перелік основних принципів соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей, закріплений у ст. 3 Закону України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей», такими принципами, як: гуманізм, соціальна справедливість,

рівність поводження та заборона дискримінації, індивідуальний підхід, цілеспрямованість та адресність надання соціальних послуг, обстеження умов життя бездомних осіб і безпритульних дітей, а також вибір форм та методів соціальної роботи, узгодження дій органів виконавчої влади, громадських об'єднань у вирішенні питань соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей, забезпечення реінтеграції бездомних осіб і безпритульних дітей;

виокремлено та охарактеризовано форми соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей: загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державна соціальна допомога та додатковий соціальний захист;

розкрито значення та зміст додаткового соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей, який полягає у забезпеченні їх додатковими соціальними послугами, натуральною допомогою та пільгами у зв'язку з таким особливим соціальним ризиком, як відсутність у них житла;

здійснено класифікацію державної соціальної допомоги бездомним особам та безпритульним дітям за різними критеріями і обґрунтовано доцільність законодавчого закріплення нового виду державної соціальної допомоги – одноразової допомоги бездомній особі у розмірі прожиткового мінімуму за рахунок Державного бюджету України;

виокремлено та досліджено види соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей, а саме: грошові виплати, натуральну допомогу, соціальне обслуговування, пільги, надання медичної допомоги, надання технічних засобів реабілітації та технічних засобів пересування;

охарактеризовано систему реінтеграції бездомних осіб і безпритульних дітей, складовими якої є: суб'єкти, які забезпечують реінтеграцію бездомних осіб і безпритульних дітей, соціальні послуги бездомним особам і безпритульним дітям та заклади соціального захисту, які надають ці послуги;

досліджено систему суб'єктів, які забезпечують реінтеграцію бездомних осіб і безпритульних дітей в Україні, запропоновано класифікацію їх залежно від обсягу і специфіки повноважень на суб'єктів загальної та спеціальної компетенції;

визначено поняття та види соціальних послуг бездомним особам і безпритульним дітям як елементу системи їх реінтеграції. Зокрема, соціальні послуги бездомним особам і безпритульним дітям запропоновано розглядати як систему заходів, спрямованих на досягнення результату у подоланні або пом'якшенні життєвих труднощів, зумовлених відсутністю будь-якого житла, призначеного та придатного для проживання, які надаються соціальними службами або окремими фізичними особами з метою реінтеграції бездомних осіб і безпритульних дітей;

виокремлено та досліджено такі форми надання соціальних послуг бездомним особам і безпритульним дітям, як надання соціальних послуг у межах закладів соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей та соціальне патрулювання;

обгрунтовано доцільність прийняття Закону України «Про соціальну роботу з бездомними особами та безпритульними дітьми» та запропоновано його структуру;

удосконалено:

визначення поняття бездомної особи, яку пропонується розглядати як повнолітню особу, що перебуває в соціальному становищі бездомності;

визначення поняття безпритульних дітей, сформульоване у ст. 2 Закону України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей»;

поняття реінтеграції бездомних осіб і безпритульних дітей як процесу повернення чи первинного входження до самостійного життя в суспільстві як повноправних його членів за допомогою суб'єктів, які забезпечують реінтеграцію даних осіб у порядку, передбаченому чинним законодавством;

набуло подальшого розвитку:

висновок про те, що натуральна допомога є окремим видом соціального захисту, а не одним із видів матеріальної допомоги як форми надання соціальних послуг, як це передбачено Законом України «Про соціальні послуги»;

положення про форму здійснення соціального обслуговування, яку запропоновано розглядати тільки як комплекс нематеріальних благ на користь іншої особи;

формулювання теоретично обгрунтованих пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення чинного законодавства України у сфері соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей.

Практичне значення одержаних результатів. Висновки і пропозиції, сформульовані в дисертації, можуть бути використані у:

науково-дослідницькій діяльності – при подальшій розробці теоретичних проблем соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей;

правотворчій діяльності – для вдосконалення чинного законодавства в сфері соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей;

правозастосовчій діяльності – для правильного розуміння змісту та вдосконалення практики застосування нормативно-правових актів у сфері соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей;

навчальному процесі – при викладанні нормативної дисципліни «Право соціального забезпечення», спеціальних курсів «Соціальне страхування», «Державна соціальна допомога», «Соціальне обслуговування», «Соціальний захист окремих категорій населення», при підготовці та написанні підручників, навчальних посібників, курсів лекцій, практикумів із зазначених дисциплін.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації доповідалися і обговорювалися на науково-практичних конференціях, зокрема: Міжнародній науковій конференції «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку державності та права» (м. Одеса, 30 листопада 2012 р.); IV Міжнародній науковій конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Правове забезпечення соціальної сфери»

(м. Одеса, 23 березня 2013 р.); II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Трудове законодавство: шляхи реформування» (м. Харків, 12 квітня 2013 р.); I Міжнародній конференції «Тенденції розвитку науки трудового права та права соціального забезпечення» (м. Київ, 25-26 квітня, 2013 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 16-17 травня 2013 р.); V Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми трудового права і права соціального забезпечення» (м. Харків, 27-28 вересня 2013 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «IX Прибузькі юридичні читання» «Духовні засади сучасного правогенезу» (м. Миколаїв, 29-30 листопада 2013 р.); V Міжнародній науковій конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Правове забезпечення соціальної сфери» (м. Одеса, 22 березня 2014 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 16-17 травня 2014 р.); VI Міжнародній науково-практичній конференції (м. Харків, 3-4 жовтня 2014 р.); Міжнародній науково-практичній конференції до 145-річчя академіка Всеукраїнської академії наук Миколи Івановича Палієнка (1869-1937) (м. Київ, 18 листопада 2014 р.); III Всеукраїнській науково-практичній конференції (м. Харків, 28 листопада 2014 р.); IV Міжнародній науковій інтернет-конференції (м. Миколаїв, 20 лютого 2015 р.); VI Міжнародної науковій конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Правове забезпечення соціальної сфери» (м. Одеса, 4 квітня 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України» (м. Одеса, 15-16 травня 2015 р.).

Публікації. Основні положення дисертації викладені у 21 публікації, в тому числі 6 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, та 1 статті, опублікованій у зарубіжному періодичному виданні, 14 тезах доповідей на наукових та науково-практичних конференціях.

Структура дисертації зумовлена метою і завданнями дослідження. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків та списку використаних джерел (241 найменування). Загальний обсяг дисертації складає 240 сторінок, з яких основний зміст – 214 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **Вступі** обґрунтовується актуальність теми дослідження, визначаються мета роботи і завдання, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети, об'єкт, предмет і методи дослідження, висвітлюються наукова новизна одержаних результатів та їх практичне значення, зазначається про апробацію результатів дослідження, публікації та структуру дисертації.

Перший розділ «Теоретична та практична основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей» складається з трьох підрозділів та присвячений визначенню понять бездомних осіб і безпритульних

дітей як об'єктів соціального захисту, характеристиці становлення та розвитку законодавства про соціальний захист бездомних осіб і безпритульних дітей, визначенню поняття та основних принципів соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей.

У підрозділі 1.1. *«Бездомні особи і безпритульні діти як об'єкти соціального захисту»* аналізуються поняття бездомності та безпритульності, сформульовані економістами, соціологами, політологами, педагогами, психологами та представниками інших соціально-гуманітарних наук. Формуються поняття бездомності та безпритульності як категорії права соціального забезпечення.

Звертається увага на недоліки законодавчого визначення поняття «безпритульні діти», у зв'язку з чим пропонується внести зміни до ст. 2 Закону України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей» і сформулювати зазначене поняття у такій редакції: «Безпритульні діти – це діти, які не мають можливості фактично проживати (перебувати) в жиллому приміщенні, на яке вони мають право, або ті, які за власним бажанням залишили дитячий заклад, де вони виховувались, і не мають певного місця проживання, що зумовлює їх проживання на вулиці, в парках, підвалах, об'єктах незавершеного будівництва, в інших місцях, непридатних та непризначених для проживання, приміщеннях, що перебувають в аварійному стані».

Пропонується доповнити ст. 2 Закону України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей» поняттями: дитяча бездомність, під якою розуміється соціальне становище окремої особи, зумовлене відсутністю у неї права на проживання у житловому будинку, квартирі, іншому приміщенні, придатному та призначеному для проживання у відповідному населеному пункті, в якому вона проживає постійно або тимчасово; бездомна дитина – неповнолітня особа, яка перебуває в соціальному становищі бездомності.

Встановлено, що до категорії бездомних належать такі особи: особи, які постраждали від торгівлі людьми, катастроф та нещасних випадків, мігранти, інваліди, особи пенсійного віку, особи, які відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, особи, які втратили житло у зв'язку із сімейними обставинами, пов'язаними з конфліктами та насильством у сім'ї. Особливої уваги потребують особи, які відносяться до груп ризику щодо втрати житла або права на його використання, зокрема, діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, мешканці гуртожитків, для яких таке житло є єдиним місцем проживання, особи, які не мають власного житла та проживають в орендованих приміщеннях, знайомих, родичів, друзів, а також особи, які страждають на психічні розлади, хворі на наркоманію та хронічний алкоголізм, недієздатні та обмежено дієздатні особи.

У підрозділі 1.2. *«Становлення та розвиток законодавства про соціальний захист бездомних осіб і безпритульних дітей»* досліджується

генезис вітчизняного законодавства про соціальний захист бездомних осіб і безпритульних дітей.

Встановлено, що законодавство про соціальний захист бездомних осіб і безпритульних дітей пройшло тривалий час свого розвитку, в якому можна виділити дорадянський, радянський та пострадянський (сучасний) періоди.

У дорадянському періоді питанням соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей не приділялось достатньої уваги, хоча становлення основ соціального захисту зазначених осіб сягає у глибочинь століть. Ще за часів Київської Русі для таких осіб створювались спеціальні заклади (прототипи сьогоднішніх притулків), які називались «божедомки». Одним із перших актів у цій сфері був виданий у 996 році князем Володимиром Статут, згідно з яким на церкву покладался обов'язок наглядати закладами, які надавали допомогу бідним, бездомним, хворим, та встановлювалась для благодійності десятина.

Радянський період розвитку законодавства у сфері соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей характеризувався створенням державної системи соціального захисту безпритульних дітей, розширенням його видів та мережі закладів соціального захисту даної соціальної групи. Водночас, за радянських часів так і не вдалося створити ефективну систему соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей, зважаючи на її недостатнє фінансування, неоднозначність ставлення до бездомних осіб з боку держави.

З прийняттям Закону України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей» від 2 червня 2005 року законодавство України у даній сфері можна вважати сформованим. Його подальший розвиток на сучасному етапі пов'язується з імплементацією міжнародних стандартів, позитивного законодавчого досвіду зарубіжних країн, а також усуненням декларативності, суперечностей з іншими нормативно-правовими актами.

У **підрозділі 1.3. «Поняття та основні принципи соціального захисту бездомних осіб та безпритульних дітей»** аналізуються різні підходи до визначення поняття соціального захисту у науці права соціального забезпечення. Незважаючи на прийняття низки законів про соціальний захист окремих категорій населення, це поняття залишається невизначеним на законодавчому рівні.

У підрозділі формулюється авторське визначення поняття «соціальний захист бездомних осіб і безпритульних дітей». Пропонується зазначене поняття розглядати у декількох значеннях: як систему організаційних, економічних, фінансових, юридичних заходів та як правовий інститут у системі права соціального забезпечення.

У дисертації визначається поняття основних принципів соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей та досліджується закріпленій у ст. 3 Закону України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей» перелік зазначених принципів. Відзначається, що дані принципи не відображають повною мірою особливості соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей, оскільки є основними засадами

соціального захисту усіх інших категорій осіб, які цього потребують. У зв'язку з цим пропонується доповнити перелік основних принципів соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей, передбачений ст. 3 Закону, наступними принципами: індивідуальний підхід; цілеспрямованість та адресність надання соціальних послуг; обстеження умов життя бездомних осіб і безпритульних дітей, а також вибір форм та методів соціальної роботи; узгодження дій органів виконавчої влади, громадських об'єднань у вирішенні питань соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей; забезпечення реінтеграції бездомних осіб і безпритульних дітей.

Другий розділ «Форми та види соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей» складається з двох підрозділів і присвячений дослідженню правового забезпечення форм та видів соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей.

У *підрозділі 2.1. «Форми соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей»* аналізуються точки зору українських та зарубіжних учених щодо переліку та змісту організаційно-правових форм соціального захисту населення і визначаються та досліджуються форми соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей.

Під організаційно-правовою формою соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей пропонується розуміти організаційно-правовий спосіб його здійснення, спрямований на збір і розподіл коштів серед даної категорії населення відповідно до принципу соціальної справедливості для подолання несприятливих наслідків такого соціального ризику, як відсутність житла та для забезпечення реінтеграції зазначених осіб.

Встановлено, що організаційно-правовими формами соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей в Україні є: загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державна соціальна допомога, додатковий соціальний захист.

Видами загальнообов'язкового державного соціального страхування бездомних осіб є: страхування на випадок безробіття, страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, яке спричинило втрату працездатності, пенсійне страхування.

Видами загальнообов'язкового державного соціального страхування безпритульних дітей є: пенсійне страхування, страхування на випадок безробіття, страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, яке спричинило втрату працездатності, страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності (допомога на поховання).

У передбачених законом випадках, бездомним особам і безпритульним дітям надається державна соціальна допомога, яку пропонується визначити як форму соціального захисту зазначених осіб, що надається у виді грошових виплат одноразово чи періодично за рахунок державного або місцевого бюджетів.

Встановлено, що зазначеним особам надаються усі види державної соціальної допомоги, передбачені законами України. Обґрунтовується доцільність доповнення Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» нормою, яка б закріплювала право на отримання державної соціальної допомоги зазначених осіб, що у цей час передбачена підзаконним нормативно-правовим актом.

Підкреслюється значення додаткового соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей, який полягає у забезпеченні зазначених осіб додатковими соціальними послугами, натуральною допомогою та пільгами у зв'язку з відсутністю житла. Зазначена організаційно-правова форма соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей реалізується одночасно із загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, державною соціальною допомогою. Наприклад, забезпечення безкоштовним харчуванням бездомних за рахунок бюджету м. Одеси, відповідно до Міської цільової програми надання соціальних послуг та інших видів допомоги незахищеним верствам населення міста Одеси на 2015 рік.

У *підрозділі 2.2. «Види соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей»* виокремлюються та досліджуються види соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей на підставі аналізу спеціальної літератури та чинного законодавства.

У рамках певної організаційно-правової форми соціального захисту бездомні особи і безпритульні діти забезпечуються матеріальними благами та/або соціальними послугами, надання яких спрямоване на подолання несприятливих наслідків такого соціального ризику, як відсутність житла з метою реінтеграції зазначених осіб.

У дисертації до видів соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей віднесено: грошові виплати, натуральну допомогу, соціальне обслуговування, соціальні пільги, надання медичної допомоги, надання технічних засобів реабілітації та технічних засобів пересування.

Найбільш поширеним видом соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей є соціальне обслуговування, яке, як правило, здійснюється в рамках додаткового соціального захисту. Підкреслюється значення для даної категорії населення «непрямих» соціальних послуг, спрямованих на соціальну підтримку бездомних осіб і безпритульних дітей загалом, формування системи запобігання бездомності та безпритульності, підвищення ефективності роботи мережі закладів для бездомних осіб і безпритульних дітей тощо, фінансування яких здійснюється за рахунок Державного бюджету України, місцевих бюджетів, інших джерел, не заборонених законодавством.

Бездомні особи та безпритульні діти з особливими соціальними статусами (внутрішньо переміщеної особи із зони АТО та Автономної Республіки Крим, особи похилого віку, інваліди та діти-інваліди), відповідно до законодавства, мають право на інші види соціального захисту, зокрема, додаткові соціальні пільги та/або технічні засоби реабілітації й пересування тощо.

Формулюється висновок про те, що натуральна допомога є окремим видом соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей, а не підвидом матеріальної допомоги як форми надання соціальних послуг, виходячи з її природи – забезпечення матеріальними благами, а не виконанням певних корисних дій щодо бездомних осіб і безпритульних дітей.

Третій розділ «Система реінтеграції бездомних осіб і безпритульних дітей» складається з трьох підрозділів, у яких розглядаються окремі елементи системи реінтеграції бездомних осіб і безпритульних дітей в Україні.

У *підрозділі 3.1. «Суб'єкти, які забезпечують реінтеграцію бездомних осіб і безпритульних дітей»* досліджується система суб'єктів, які забезпечують реінтеграцію бездомних осіб і безпритульних дітей в Україні.

На підставі аналізу законодавства у сфері соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей встановлено, що система суб'єктів, які забезпечують реінтеграцію бездомних осіб і безпритульних дітей, складається із суб'єктів загальної та спеціальної компетенції. Критерієм, на якому ґрунтується дана класифікація, є обсяг та зміст повноважень того чи іншого суб'єкту.

Суб'єктами загальної компетенції є державні органи, діяльність яких із соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей не є основним напрямком їх діяльності, а які здійснюють функції управління, контролю в даній сфері, реєстрації зазначених осіб тощо. Суб'єкти реінтеграції спеціальної компетенції здійснюють власно соціально-захисну діяльність щодо бездомних осіб та безпритульних дітей (відділ надання соціальних послуг бездомним особам та іншим групам ризику при Управлінні у справах людей похилого віку та надання соціальних послуг Міністерства соціальної політики України; Рада з питань соціального захисту бездомних осіб та осіб, звільнених з місць позбавлення волі при Кабінеті Міністрів України; заклади соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей).

У систему суб'єктів, які забезпечують реінтеграцію бездомних осіб і безпритульних дітей, входять також окремі фізичні особи (фахівці відповідних закладів, члени громадських об'єднань чи благодійних організацій, волонтери тощо) та громадські об'єднання, благодійні та волонтерські організації.

У дисертації звертається увага на необхідність удосконалення механізму співпраці органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, організацій, закладів та установ, громадських об'єднань у сфері соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей, волонтерських організацій, у вирішенні питань соціального захисту зазначених осіб, у тому числі в таких сферах, як освіта, охорона здоров'я, правосуддя тощо.

У *підрозділі 3.2. «Поняття та види соціальних послуг бездомним особам і безпритульним дітям»* досліджуються питання правового забезпечення надання соціальних послуг бездомним особам і безпритульним дітям.

Соціальні послуги бездомним особам і безпритульним дітям визначаються як система заходів, спрямованих на досягнення результату в подоланні або пом'якшенні життєвих труднощів, зумовлених відсутністю

будь-якого житла, призначеного та придатного для проживання, які надаються соціальними службами або окремими фізичними особами з метою реінтеграції бездомних осіб і безпритульних дітей.

У ст. 5 Закону України «Про соціальні послуги» закріплюються форми надання соціальних послуг: матеріальна допомога та соціальне обслуговування. У підрозділі доводиться, що матеріальна допомога у виді грошових виплат та натуральної допомоги є окремими видами соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей.

У підрозділі звертається увага на невідповідність змісту ст. 17 Закону України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей» змісту ст. 5 Закону України «Про соціальні послуги» в частині закріплення переліку та найменування соціальних послуг, які надаються бездомним особам та безпритульним дітям. У зв'язку з цим формулюються пропозиції щодо внесення відповідних змін до ст. 17 Закону України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей». Пропонується також доповнити перелік соціальних послуг, закріплений у зазначеній статті, послугою підтриманого проживання, передбаченою підзаконним нормативно-правовим актом.

У підрозділі підкреслюється значення соціальної стандартизації надання соціальних послуг бездомним особам і безпритульним дітям. Досліджується зміст трьох чинних державних соціальних стандартів та відзначається наявність дублювань у їх змісті, у зв'язку з чим обґрунтовується доцільність прийняття єдиного державного стандарту – «Стандарт надання соціальних послуг бездомним особам у процесі їх реінтеграції».

У **підрозділі 3.3. «Форми надання соціальних послуг закладами соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей»** досліджуються такі форми надання соціальних послуг бездомним особам і безпритульним дітям, як надання соціальних послуг у межах закладів соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей та соціальне патрулювання.

У підрозділі здійснюється класифікація закладів соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей за наступними критеріями: категорія осіб, які є клієнтами закладу; безоплатний/оплатний характер надання послуг; тривалість перебування у закладі; необхідність надання медичного висновку; форма власності органу, який створив заклад.

У частині другій ст. 17 Закону України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей» передбачається, що бездомним особам надаються послуги за місцем їх проживання або місцем перебування, а саме в закладах для цієї категорії осіб, а також поза межами таких закладів із застосуванням мобільної форми надання соціальних послуг – соціального патрулювання. Водночас, не визначається коло суб'єктів, які здійснюють соціальне патрулювання. У зв'язку з цим пропонується доповнити частину другу ст. 17 Закону окремим реченням наступного змісту: «Соціальне патрулювання здійснюється фахівцями закладів соціального захисту бездомних осіб, представниками громадських об'єднань, благодійних та

волонтерських організацій, окремими фізичними особами, працівниками органів соціального захисту населення, внутрішніх справ, охорони здоров'я, служби у справах дітей, центрів СССДМ, підрозділів кримінально-виконавчої інспекції, представників підприємств та установ».

У дисертації доводиться необхідність подальшого розвитку соціального патрулювання як форми надання соціальних послуг бездомним особам і безпритульним дітям у зв'язку з недостатньою кількістю діючих у цей час (91) закладів соціального захисту зазначених осіб.

ВИСНОВКИ

У **Висновках** викладаються найбільш важливі теоретичні положення дисертаційного дослідження, формулюються пропозиції щодо вдосконалення правового забезпечення соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей.

1. Поняття бездомних осіб і безпритульних дітей видається доцільним визначати через поняття бездомності і безпритульності як категорії права соціального забезпечення. Бездомність – це соціальне становище окремої особи, зумовлене відсутністю у неї права на проживання у жилому будинку, квартирі, іншому приміщенні, придатному та призначеному для проживання у відповідному населеному пункті, в якому вона проживає постійно або тимчасово, і яка отримала статус бездомної особи.

Безпритульність – це соціальне становище окремої особи, пов'язане з неможливістю для неї фактично проживати (перебувати) у жилому приміщенні, на яке вона має право, або у спеціальному закладі чи установі, які надають притулок, що зумовлює її проживання на вулиці, в парках, підвалах, об'єктах незавершеного будівництва, в інших місцях, непридатних та непризначених для проживання, приміщеннях, що перебувають в аварійному стані.

2. Сучасне законодавство у сфері соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей складається з Конституції України, міжнародних актів, ратифікованих Україною, законів та підзаконних нормативно-правових актів.

Правова регламентація суспільних відносин у сфері соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей здійснюється на публічних та приватних засадах нормами різних галузей права: конституційного, адміністративного, цивільного, сімейного, трудового права, права соціального забезпечення, медичного, житлового та інших галузей права. Водночас, більша частина відносин у сфері соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей належить до предмету права соціального забезпечення, відповідні норми якого утворюють самостійний правовий інститут у системі даної галузі права.

Законодавство України про соціальний захист бездомних осіб і безпритульних дітей в цілому відповідає міжнародним стандартам у цій сфері. Водночас параграфом 16 Рекомендації МОП № 102 про мінімальні рівні соціального захисту 2012 року передбачено, що стратегії розширення сфери охоплення соціального забезпечення повинні забезпечувати підтримку

незахищених груп населення і осіб з особливими потребами. Це положення міжнародно-правового акту повною мірою не реалізується у національному законодавстві про соціальний захист бездомних осіб і безпритульних дітей. Зокрема, відповідні норми відсутні у Законі України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20 жовтня 2014 року.

3. Соціальний захист бездомних осіб і безпритульних дітей є комплексом організаційних, юридичних, економічних і фінансових заходів, спрямованих на подолання несприятливих наслідків такого соціального ризику, як відсутність житла з метою повернення зазначених осіб до життя в суспільстві як повноправних його членів.

Соціальний захист бездомних осіб і безпритульних дітей як правовий інститут у системі права соціального забезпечення є сукупністю правових норм, що регулюють суспільні відносини у сфері організації, фінансування і надання передбачених законами видів матеріального забезпечення, соціальних послуг та соціальних пільг зазначеним особам з метою убезпечення від несприятливих наслідків такого соціального ризику, як відсутність житла та реінтеграції зазначених осіб.

4. Основними принципами соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей є такі принципи: законність; демократизм; гуманізм; соціальна справедливість; повага до особистості; визнання її честі та гідності; забезпечення основних прав і свобод людини; рівність поводження та заборона дискримінації; індивідуальний підхід; цілеспрямованість та адресність надання соціальних послуг; обстеження умов життя бездомних осіб і безпритульних дітей, а також вибір форм та методів соціальної роботи; узгодження дій органів виконавчої влади, громадських об'єднань у вирішенні питань соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей; забезпечення реінтеграції бездомних осіб і безпритульних дітей.

5. Організаційно-правовими формами соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей в Україні є: загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державна соціальна допомога та додатковий соціальний захист. Видами соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей є: грошові виплати, натуральна допомога, соціальне обслуговування, пільги, надання медичної допомоги, надання технічних засобів реабілітації та технічних засобів пересування.

6. Реінтеграцію бездомних осіб і безпритульних дітей доцільно визначати як процес засвоєння бездомними особами і безпритульними дітьми соціального досвіду та отримання соціальних послуг із метою повернення або первинного входження до самостійного життя в суспільстві як повноправних членів.

7. Формами надання соціальних послуг бездомним особам і безпритульним дітям є соціальне патрулювання та надання соціальних послуг у межах закладів соціального захисту для бездомних осіб і безпритульних дітей.

8. Соціальна стандартизація надання соціальних послуг бездомним особам і безпритульним дітям потребує удосконалення. Зміст трьох чинних державних соціальних стандартів у сфері соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей характеризується наявністю дублювань, тому необхідним видається прийняття єдиного державного стандарту – «Стандарт надання соціальних послуг бездомним особам в процесі їх реінтеграції».

9. У сучасних соціально-економічних умовах необхідним є посилення соціальної роботи з бездомними особами і безпритульними дітьми. З метою визначення організаційних та правових засад соціальної роботи із зазначеними особами видається доцільним прийняття спеціального Закону України «Про соціальну роботу з бездомними особами і безпритульними дітьми» з такою структурою: Розділ I «Загальні положення»; Розділ II «Здійснення соціальної роботи з бездомними особами і безпритульними дітьми»; Розділ III «Відповідальність за порушення законодавства у сфері соціальної роботи з бездомними особами і безпритульними дітьми»; Розділ IV «Міжнародне співробітництво у сфері соціальної роботи з бездомними особами і безпритульними дітьми»; Розділ V «Прикінцеві положення».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Гудзь А.О. Становлення та розвиток законодавства про соціальний захист бездомних осіб та безпритульних дітей / А.О. Гудзь // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Юриспруденція». – 2013. – Вип. 5. – С. 88-93.

2. Гудзь А.О. Соціальні послуги бездомним особам та безпритульним дітям за законодавством України / А.О. Гудзь // Митна справа: науково-аналітичний журнал. – 2013. – Вип. 6 (90). – С. 240-247.

3. Медвідь А.О. Соціальний захист бездомних осіб похилого віку за законодавством України / А.О. Медвідь // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2014. – Вип. 24 (Т. 2). – С. 191-193.

4. Медведь А.А. Формы и виды социальной защиты бездомных лиц и беспризорных детей / А.А. Медведь // Закон и жизнь: международный научно-практический правовой журнал / редкол.: Л. Арсене (глав. ред.) и др. – Кишинэу: SRL «Cetatea de Sus», 2014. – Вип. 7/ 3 (271). – С. 73-77.

5. Медвідь А.О. Суб'єкти, які забезпечують інтеграцію бездомних осіб і безпритульних дітей за законодавством України / А.О. Медвідь // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». – 2014. – Вип. 3. (Т. 2). – С. 46-51.

6. Медвідь А.О. Соціальний захист бездомних осіб-інвалідів за законодавством України / А.О. Медвідь // Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. – 2015. – Вип. 1 (I). – С. 176-182.

7. Медвідь А.О. Соціальний захист бездомних осіб, які отримали статус внутрішньо переміщених осіб із зони АТО та Автономної Республіки Крим / А.О. Медвідь // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». – 2015. – Вип. 1. (Т. 2). – С. 71-76.

8. Гудзь А.О. Облік та реєстрація бездомних осіб та безпритульних дітей за законодавством України / А.О. Гудзь // Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку державності та права : матер. Міжнар. наук. конф. (Одеса, 30 листопада 2012 р.) Т. 1 / відп. за випуск д.ю.н., проф. В.М. Дрьомін; Націон. ун-т «Одеська юридична академія». – Одеса : Фенікс, 2012. – С. 653-656.

9. Гудзь А.О. Соціальні послуги бездомним особам за законодавством України / А.О. Гудзь // Правове забезпечення соціальної сфери : збірн. матер. IV Міжнар. наук. конф. студ., аспір. та молодих вчених (Одеса, 23 березня 2013 року) / за заг. ред. д.ю.н., проф. Г.І. Чанишевої. – Одеса : Фенікс, 2013. – С. 334-337.

10. Гудзь А.О. Розвиток законодавства про соціальний захист бездомних осіб і безпритульних дітей за часів незалежної України / А.О. Гудзь // Трудове законодавство: шляхи реформування : матеріали II Всеукраїнської наук.-практ. конф. (Харків, 12 квітня 2013 р.) / за заг. ред. К.Ю. Мельника; МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х. : ХНУВС, 2013. – С. 347-350.

11. Гудзь А.О. Дитяча бездомність та безпритульність в Україні: до проблеми визначення термінів / А.О. Гудзь // Правове життя сучасної України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 16-17 травня 2013 р.) Т. 1 / відп. за випуск д.ю.н., проф. В.М. Дрьомін ; Націон. ун-т «Одеська юридична академія». – Одеса : Фенікс, 2013. – С. 562-564.

12. Гудзь А.О. Реєстрація місця проживання або перебування як фактор обмеження прав бездомних осіб / А.О. Гудзь // Актуальні проблеми трудового права і права соціального забезпечення : тези доп. та наук. повідомл. учасн. V Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 27-28 вересня 2013 року) / за ред. В.В. Жернакова. – Харків : Право, 2013. – С. 533-536.

13. Гудзь А.О. Соціальний захист бездомних осіб похилого віку за законодавством України / А.О. Гудзь // Духовні засади сучасного правогенезу : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «IX Прибузькі юридичні читання» (29-30 листопада 2013 року) / відп. ред. д-р юрид. наук, проф., академік С.В. Ківалов. – Миколаїв : Іліон, 2013. – С. 245-247.

14. Медвідь А.О. Форми соціального захисту безпритульних дітей за законодавством України / А.О. Медвідь // Правове забезпечення соціальної сфери : матеріали V Міжнар. наук. конф. студ., аспір. та молод. вчених (Одеса, 22 березня 2014 року) / уклад.: Д.О. Береза, В.Р. Кравчук, А.М. Мельник [та ін.]; за заг. ред. д.ю.н., проф. Г.І. Чанишевої. – Одеса : Юридична література, 2014. – С. 305-307.

15. Медвідь А.О. Заклади соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей за законодавством України / А.О. Медвідь // Правове життя сучасної України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої

ювілею академіка С.В. Ківалова (Одеса, 16-17 травня 2014 року): у 2 т. Т. 2 / відп. ред. В.М. Дрьомін. – Одеса : Юридична література, 2014. – С. 477- 479.

16. Медвідь А.О. Соціальні послуги бездомним особам і безпритульним дітям: поняття та види / А.О. Медвідь // Правове регулювання відносин у сфері праці і соціального забезпечення: проблеми і перспективи розвитку: VI Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 3-4 жовтня 2014 р.) / за ред. В.В. Жернакова. – Харків : Право, 2014. – С. 369-372.

17. Медвідь А.О. Поняття бездомності та бездомної особи за законодавством України / А.О. Медвідь // Поняття та категорії юридичної науки: зб. наук. праць : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 18 листопада 2014 р.) / за заг. ред. Н.М. Пархоменко, М.М. Шумила. – Київ : Ніка-Центр, 2014. – С. 293-297.

18. Медвідь А.О. Види соціального захисту бездомних осіб за законодавством України / А.О. Медвідь // Матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 28 листопада 2014 р.) / за заг. ред. К.Ю. Мельника. – Харків : ХНУВС, 2014. – С. 256-260.

19. Медвідь А.О. Поняття реінтеграції бездомних осіб та безпритульних дітей за законодавством України / А.О. Медвідь // Матеріали IV Міжнар. наук. інтернет-конф. (Миколаїв, 20 лютого 2015 року) / за ред. П.М. Шапірка, І.Г. Оборотова. – Миколаїв : Іліон, 2015. – С. 141-145.

20. Медвідь А.О. Соціальний захист бездомних осіб і безпритульних дітей у міжнародних актах, прийнятих Радою Європи / А.О. Медвідь // Правове забезпечення соціальної сфери : матеріали VI Міжнар. наук. конф. студ., аспірт. та молод. вчених (Одеса, 4 квітня 2015 року) Т. 2 / за заг. ред. д.ю.н., проф. Г.І. Чанишевої. – Одеса : Юридична література, 2015. – С. 129-132.

21. Медвідь А.О. Бездомні особи та безпритульні діти як застраховані особи за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням / А.О. Медвідь // Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 15-16 травня 2015 р.). Т. 1 / відп. ред. М.В. Афанасьєва. – Одеса : Юридична література, 2015. – С. 596-598.

АНОТАЦІЯ

Медвідь А.О. Соціальний захист бездомних осіб і безпритульних дітей. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.05 – трудове право; право соціального забезпечення. – Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2015.

Дисертація є першим у вітчизняній науці права соціального забезпечення спеціальним комплексним дослідженням теоретичних та практичних проблем правового регулювання соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей в Україні.

У дисертації визначено поняття «бездомна особа» та «безпритульна дитина» як об'єктів соціального захисту, виокремлено та охарактеризовано етапи розвитку законодавства України про соціальний захист бездомних осіб і безпритульних дітей. Визначено поняття та основні принципи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей. Розглянуто галузеву природу суспільних відносин у сфері соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей та сфери їх правової регламентації. Досліджено форми та види соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей. Охарактеризовано систему реінтеграції бездомних осіб і безпритульних дітей та її складові елементи.

Сформульовано науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства України в сфері соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей.

Ключові слова: бездомні особи, безпритульні діти, соціальний захист, форми соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей, види соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей, система реінтеграції бездомних осіб і безпритульних дітей.

АННОТАЦИЯ

Медведь А.А. Социальная защита бездомных лиц и беспризорных детей. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.05 – трудовое право; право социального обеспечения. – Национальный университет «Одесская юридическая академия», Одесса, 2015.

Диссертация является первым в отечественной науке права социального обеспечения специальным комплексным исследованием теоретических и практических проблем правового обеспечения социальной защиты бездомных лиц и беспризорных детей.

В диссертации определяются понятия бездомного лица и беспризорного ребенка как объектов социальной защиты.

Выделены и охарактеризованы этапы становления законодательства Украины о социальной защите бездомных лиц и беспризорных детей: досоветский, советский и постсоветский (современный) периоды.

Определены понятие и основные принципы социальной защиты бездомных лиц и беспризорных детей. Понятие социальной защиты указанных лиц предложено рассматривать как комплекс организационных, экономических, финансовых и юридических мероприятий и как правовой институт в системе права социального обеспечения Украины.

Рассмотрена отраслевая природа отношений в сфере социальной защиты бездомных лиц и беспризорных детей и сферы их правового регулирования. Установлено, что общественные отношения в сфере социальной защиты населения являются предметом публично-правового и частно-правового регулирования.

Исследованы формы и виды социальной защиты бездомных лиц и беспризорных детей. Формами социальной защиты бездомных лиц и беспризорных детей являются общеобязательное государственное социальное страхование, государственная социальная помощь, дополнительная социальная защита. К видам социальной защиты бездомных лиц и беспризорных детей отнесены денежные выплаты, натуральная помощь, социальное обслуживание, льготы, предоставление медицинской помощи, предоставление технических средств реабилитации и технических средств передвижения.

Охарактеризована система реинтеграции бездомных лиц и беспризорных детей и ее составные элементы.

Сформулированы научно обоснованные предложения по совершенствованию действующего законодательства Украины в сфере социальной защиты бездомных лиц и беспризорных детей.

Ключевые слова: бездомные лица, беспризорные дети, социальная защита, формы социальной защиты бездомных лиц и беспризорных детей, виды социальной защиты бездомных лиц и беспризорных детей, система реинтеграции бездомных лиц и беспризорных детей.

SUMMARY

Medvid A.A. Social Protection of Homeless people and Street Children. – Manuscript.

Dissertation for the candidate of law degree in specialization 12.00.05 – Labour Law; Social Security Law. – National University «Odessa Law Academy», Odessa, 2015.

The dissertation is the first in domestic science of social security law special complex research of theoretical and practical problems of legal maintenance of social protection of homeless people and street children in Ukraine.

The thesis defines the terms “homeless person” and “street child” as an objects of social protection, the development stages of the Ukrainian legislation on social protection of homeless people and street children are being singled out and characterized. The concept and basic principles of social protection of homeless people and street children are defined. The sectoral nature of social relations in the sphere of social protection of homeless people and street children and area of their legal regulation were researched. Forms and types of social protection of homeless people and street children were researched. The system of reintegration of homeless people and homeless children and their components were characterized.

Scientifically based proposals for improvement of current legislation of Ukraine in the sphere of social protection of homeless people and street children are formulated.

Keywords: homeless people, street children, social protection, forms of social protection of homeless people and street children, types of social protection of homeless people and street children, the system of reintegration of homeless people and street children.

Підписано до друку 10.08.2015 р. Формат 60х90/16.
Ум.-друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. № 1508-1а.

Видавець і виготовлювач ПП «Фенікс»
(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.02).
м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25
Тел. (048) 7777-591.